

Republika Srbija
Tužilaštvo za ratne zločine

**ZAVRŠNA REČ TUŽILAŠTVA ZA RATNE ZLOČINE
U PREDMETU „BANSKI KOVAČEVAC (BULAT I VRANEŠEVIĆ)“**

9. mart 2010.

Poštovani sude, uvažene kolege, branioci,

Tokom ovog krivičnog postupka izvedeni su svi neophodni dokazi, uz maksimalno uvažavanje i poštovanje procesnih prava optuženih. Saslušana su 42 svedoka i troje oštećenih, pročitani su: mnogobrojna pismena dokumentacija, pre svega ona koja je sastavni deo spisa Županijskog suda u Karlovcu br.Kio-99/99-14, a najvećim delom se odnosi na zapisnike navedenog suda o saslušanju svedoka; spiskovi starešina i vojnika 19. brigade TO Republike Srpske Krajine i delova jedinica u njenom sastavu i ostali pismeni dokazi iz ovog predmeta.

Ocnom navoda odbrane optuženih i svih izvedenih dokaza sve bitne činjenice objektivnog karaktera koje su neophodan uslov inkriminacije predmetnog krivičnog dela koje se ovom optužnicom optuženima stavlja na teret, utvrđene su na nesumnjiv način i nesporne su za sve učesnike u ovom krivičnom postupku. To su pre svega činjenice na osnovu kojih se utvrđuje postojanje unutrašnjeg oružanog sukoba, ko su učesnici tog sukoba, lokacija i vreme trajanja, civilni status žrtava, status optuženih kao pripadnika oružanih formacija jedne strane u sukobu, uzročna veza između postojanja ovog sukoba i smrtnog stradanja civila, vremena, mesta i načina njihovog stradanja.

Naime, činjenice na osnovu kojih se utvrđuje postojanje oružanog sukoba u Hrvatskoj u vremenu od 1991. do 1995.godine su u toj meri poznate i opštoj i stručnoj javnosti da im se može dati kvalifikativ opštepoznatih, pa ih zbog toga i ne treba posebno dokazivati. Navedeni sukob je imao karakter unutrašnjeg oružanog sukoba i u toku 1991.godine, ali i nakon 15.01.1992. godine kada je Hrvatska, do tada inače formalno u sastavu SFRJ, međunarodno priznata. Do priznanja Republike Hrvatske, oružani sukob se odvijao između oružanih snaga tadašnje JNA i organizovanih oružanih formacija pripadnika srpskog naroda u Hrvatskoj, s jedne strane, i s druge, organizovanih oružanih snaga Republike Hrvatske – Zbora Narodne Garde (ZNG) i MUP-a. Nakon priznanja Republike Hrvatske kao samostalne države, na delu njene

teritorije, navedeni oružani sukobi odvijaju se između njenih i oružanih snaga pripadnika srpskog naroda, mada, uzgred rečeno, imajući u vidu konkretno krivično delo, ne mora nužno biti od odlučujućeg značaja činjenica postojanja međunarodnog ili unutrašnjeg oružanog sukoba, budući da je u smislu IV Ženevske konvencije i oba Dodatna protokola zabranjeno, a po našem KZ-u i kažnjivo ubijanje civilnog stanovništva, odnosno pojedinih civilnih lica, nezavisno od karaktera konkretnog sukoba.

Nesporno je da je ovim sukobom u navedenom vremenu bilo obuhvaćeno i šire područje opštine Karlovac. Novembra 1991. godine, pa nadalje, dakle i u martu 1992. godine, ovo područje uz desnu obalu Kupe nalazilo se pod kontrolom oružanih snaga TO Republike Srpske Krajine, konkretno jedinica iz sastava 19. brigade.

Komanda 2. bataljona iz sastava navedene brigade bila je smeštena u mestu Lasinje, a deo 5. čete, tj. 1. i 2. odeljenje 3. voda, takođe iz sastava ovog bataljona, bili su smešteni u mestu Banski Kovačevac. Najveći deo stanovništva pretežno hrvatske nacionalnosti već ranije je napustio to područje i povukao se ka delu teritorije koje su kontrolisane hrvatske oružane snage. U selu Banski Kovačevac ostalo je svega šest civila starije dobi (pet žena i jedan muškarac) hrvatske nacionalnosti. Tačno neutvrđenog dana između 19. i 23.03.1992. godine, u kasnim večernjim časovima, ove civile dovelo je nekoliko vojnika iz sastava navedene čete u dvorište ispred kuće br. 8 u Banskom Kovačevcu, u neposrednu blizinu jednog bunara. Odmah zatim, svih ovih šest civila na navedenom mestu ubili su iz vatrenog oružja „NEKI“ ili „NEKO“ od pripadnika iste vojne jedinice. Odmah nakon ovog ubistva, oni ubijene civile bacaju u bunar. Izvesno vreme nakon toga ovaj bunar delimično zarušavaju nekom od eksplozivnih naprava sa kojima su raspolagali, da bi posle nekoliko dana dvojica vojnika sve leševe izvadili iz bunara. Izvađeni leševi su nakon toga odveženi na nepoznatu lokaciju, tako da nažalost ni do danas nisu pronađeni njihovi posmrtni ostaci.

Nesporno je da su svi ubijeni civili bili hrvatske nacionalnosti starosne dobi od 63 do 81 godine. Oni nisu pripadali nijednoj oružanoj formaciji, niti su učestvovali u bilo kakvim vojnim operacijama, i kao takvi, sa navedenim svojstvima, prema Ženevskim konvencijama, imali su status „zaštićenih osoba“.

Između optužbe i odbrane sporne su samo činjenice koje se tiču izvršilaca ovog krivičnog dela, tj. da li ima ili nema dovoljno pouzdanih dokaza da su ovo delo izvršili optuženi Pane Bulat i Rade Vranešević. Smatram da se na osnovu svih izvedenih dokaza, ceneći ih pojedinačno, u uzajamnoj vezi i sveukupno može na nesumnjiv način zaključiti da su upravo optuženi Pane Bulat i Rade Vranešević izvršili predmetno krivično delo na mestu, u vreme i na način kako je to predstavljeno u ovoj optužnici.

U navedeno vreme optuženi Pane Bulat bio je pomoćnik komandanta za bezbednost 2. bataljona, a optuženi Rade Vranešević vezista u 4.četi navedenog bataljona 19. brigade, što su nesporno utvrđene činjenice koje proizilaze i iz iskaza samih optuženih, kao i navedene pismene dokumentacije.

Tačno neutvrđenog dana, u vremenu između 19. i 23.03.1992. godine, na inicijativu i po pozivu optuženog Bulata, obojica optuženih stižu u kasnim večernjim satima jednim putničkim automobilom u Banski Kovačevac. Obojica optuženih potpuno različito izjavljuju gde su se prvi put sreli, odakle su krenuli ka Banskom Kovačevcu i kojim prevoznim sredstvom, te kada su stigli. Međutim, to nisu činjenice i okolnosti od odlučujućeg značaja za inkriminisan dogadjaj, pa se za sada neću na njih posebno ni osvrnati. Bitno je, da je optuženi Vranešević prihvatio poziv optuženog Bulata i da su zajedno jednim putničkim automobilom došli u navedeno vreme u Banski Kovačevac.

Prvo dolaze u kuću gde je bilo smešteno 2. odeljenje 3. voda 5. čete, čiji je komandir bio Savo Malobabić, i tom prilikom prisutnim vojnicima optuženi Bulat saopštava lažne činjenice da postupa po naređenju više komande, po kojem preostali civili moraju da se prebace na drugo, sigurnije mesto, a potom zahteva da nekoliko vojnika sve ove civile sakupe i dovedu na određeno mesto, gde će doći neko vozilo da ih odveze na bezbednije područje. Najmanje dvojica vojnika iz tog odeljenja postupilo je po takvom naređenju. Posle izvesnog vremena, svi preostali civili, njih 6, i to Grga Mihalić, rođen 1920.godine, Bara Mihalić, rođena 1929.godine, Kata Mihalić, rođena 1920.godine, Veronika Krupić, rođena 1914.godine, Mara Lesar, rođena 1913.godine i Marija Đerek, rođena 1911.godine, sakupljeni su pored jednog bunara u dvorištu kuće ispred broja 8, gde su ih već čekali obojica optuženih.

Odmah potom, optuženi Bulat iz automatskog pištolja marke „šorpion“, a optuženi Vranešević iz automatske puške (AP) otvaraju rafalnu paljbu po bespomoćnim civilima sa udaljenosti od svega nekoliko metara, da bi na kraju optuženi Bulat iz navedenog pištolja pucao u glavu prethodno palog Grge Mihalića, koji je još pokazivao znake života. Na licu mesta lišili su života svih 6 navedenih civilnih osoba. Na kraju, njihova tela bacaju u obližnji bunar, pošto su prethodno nekolicina prisutnih vojnika odbili da im u tome pomognu. Neko vreme nakon toga, to isto veče, na zahtev optuženog Bulata, ovaj bunar je delimično zarušen od strane prisutnih, a moguće i od strane samih optuženih, korišćenjem nekog eksplozivnog sredstva, moguće i bombom. Nekoliko dana nakon toga, po naređenju, u organizaciji i uz prisustvo optuženog Bulata, svi leševi su izvađeni iz bunara i odveženi na nepoznatu lokaciju, koja nažalost ni do danas nije otkrivena.

U vađenju leševa iz bunara učestvovalo je nekoliko vojnika iz navedene jedinice, a samo vađenje izveli su u dva maha odvojeno, prvo, Adam Samardžija, sada pokojni, i Rade Mraović, takođe sada pokojni, kome je optuženi Bulat nakon toga isplatio još

jednu vojničku platu.

Sve navedene činjenice od odlučujućeg značaja utvrđuju se na osnovu iskaza nekoliko saslušanih svedoka i dela iskaza optuženog Vraneševića.

Pre svega, na osnovu saglasnih iskaza svedoka Save Malobabića, komandira 2. odeljenja 3. voda iz sastava 5. čete, te svedoka Miloša Pajića, Adama Gabrića i Nikole Malobabića utvrđuje se da su kritično veče u njihovo odeljenje došli obojica optuženih, kojom prilikom je optuženi Bulat tražio da mu dodele nekoliko vojnika radi sakupljanja preostalih civila i njihovog izmeštaja. Gotovo istovremeno oni napuštaju ovo odeljenje sa najmanje dvojicom vojnika, među kojima su bili Mamula Marko i Vučinić Mile (od oca LJubana) koji odlaze radi sakupljanja ovih civila, mada nije odlučujuće bitno, ko je poimence i na koji način i posle kog vremena sakupio ove civile i doveo ih u dvorište kuće ispred broja 8 u Banskom Kovačevcu.

Šta se potom dogodilo? Dogodilo se ubistvo civila. Ubili su ih optuženi na već opisani način. A ove odlučne činjenice utvrđuju se na osnovu dela iskaza optuženog Vraneševića, koji deo iskaza kada se dovede u vezu i ceni se iskazima jednog broja svedoka koji su se ubrzo pojavili na licu mesta, zatim iskaza onih svedoka koji izjavljaju šta su čuli i šta se među vojskom pričalo u toku i posle inkriminisanog događaja, o bacanju ubijenih civila u bunar, o njegovom zarušavanju, pa potom vađenju leševa iz bunara i odvoženju na nepoznatu lokaciju, i na kraju, u vezi sa nedoslednim, kontradiktornim i neistinitim odbranama optuženih, smatram da je izrečeni činjenični zaključak nedvosmislen.

Naime, samo onaj deo iskaza optuženog Vraneševića koji se odnosi na tvrdnju da je optuženi Bulat pucao iz automatskog pištolja marke „šorpion“ u sakupljene civile pored bunara, da je potom dodatno pucao u glavu palog Grge Mihalića, da su zatim pobacali ubijene civile u bunar, i da je posle nekog vremena neko delimično zarušio gornji deo bunara nekom eksplozivnom napravom, može se uzeti kao verodostojan tj. kao istinit. Ovo stoga, što pre svega veći broj svedoka saglasno tvrdi da su kritične prilike čuli i rafalnu i pojedinačnu pucjavu iz vatrenog oružja, pa tako svedok M. R, između ostalog svedoči da su on i njegov kolega Č.Đ, dok su boravili u jednoj kući relativno blizu mestu događaja, prvo čuli dva rafalna pucnja, a zatim nekoliko pojedinačnih. Ubrzo su pristigli na lice mesta u dvorište kuće ispred broja 8, gde su zatekli, pored ubijenih civila, samo optuženog Vraneševića sa puškom u rukama i optuženog Bulata koji je držao u jednoj ruci automatski pištolj „šorpion“, i istovremeno preturao po nekim papirima koje je držao u rukama. Sličnu situaciju opisuje i svedok M. M. Ovaj svedok, inače vojnik iz sastava 2. odeljenja, za koga u svom iskazu svedoci S. M. i P. M. navode da je bio jedan od vojnika, pored V. M. koji je prethodno učestvovao u sakupljanju navedenih civila po zahtevu optuženog Bulata, je očigledno bio očevidac tragičnog ubistva civila na licu mesta, mada to nikad nije rekao. U svom prvom iskazu pred Županijskim sudom u Karlovcu, on je

izjavio da je nakon pucnjave do njega došao optuženi Vranešević, doveo ga na lice mesta, da je on video optuženog Bulata pored naslaganih leševa, ali da je odbio njihov zahtev da im pomogne da leševe pobacaju u bunar, zatim i da mu je usput, prilikom dolaska na lice mesta optuženi Vranešević rekao da su mu za vreme Drugog svetskog rata ustaše pobile „silnu familiju“. Imajući u vidu navedenu situaciju, logički je prihvatljiva činjenica da se nakon ubistva ovih civila svedok M. malo udaljio sa mesta događaja, ali da ga je vratio optuženi Vranešević, pre svega zbog toga da im pomogne da leševe pobacaju u bunar, pošto su to prethodno odbili svedoci R. M. i Č. Đ. S druge strane, nije logično, pa time ni prihvatljivo, da je optuženi Vranešević došao po njega u sedište njegovog 2. odeljenja koje je bilo udaljeno od mesta događaja više stotina metara.

Drugi svedoci, pre svega oni koji su bili u sastavu 1. odeljenja 3. voda 5. čete, čiji je komandir bio Đuro Krivokuća, sada pokojni, a koji su bili smešteni u obližnjoj kući i držali stražu u blizini mesta događaja, takođe u bitnom saglasno iskazuju da su u kritično vreme čuli i rafalnu i pojedinačnu pucjavu, kao na primer, P. M, G. A, P. Š, M. R, M. M.

Jedan broj saslušanih svedoka, i to Č. S, M. G, DŽ. M, S. M, R. M. i D. M, svedoče da su odmah nakon ovog tragičnog događaja „čuli“ da su „starce“ ili „civile“ pobili obojica optuženih, koje oni oslovljavaju kao „Pane“ ili „Rade“, što nedvosmisleno upućuje na zaključak da se radi o optuženima Bulatu i Vraneševiću, dok svedoci G. A, P. Š. i B. D. izjavljuju da su „čuli“ da je „civile“ pobio „Pane“.

U navedenom smislu posebno su upečatljiva i veoma uverljiva svedočenja S. M, M. G, P. Š, B. D i D. M. Svedok S. M. je, između ostalog, izjavio da je nakon što je čuo rafalnu paljbu, pozvao svog kolegu Krivokuća Đuru (sada pokojnog) inače komandira 1. odeljenja koje je bilo najbliže locirano mestu odakle se čula pucjava, i da mu je ovaj na njegovo pitanje odgovorio „Pobiše ljude“. Vrlo slično je izjavio i svedok P. Š, a naime, da je ubrzo nakon rafalne pucnjave u njihove prostorije utrčao sa stražarskog mesta M. M, rekavši uznemireno i uplašeno „Pane pobio babe“, te da im je sutradan Krivokuća Đuro, komandir 1. odeljenja pričao da je civile pobio „Pane“. Svedok M. G. je na glavnom pretresu u lice rekao optuženom Bulatu da je od Đure Krivokuće, ali i ostalih, čuo da su starce pobili Pane Bulat i da je sa njim bio i Vranešević – „Čuo sam da ste ih pobili ti i Vranešević“.

Svedok B. D, vozač u komandi bataljona, prilikom suočenja sa optuženim Bulatom u lice mu je rekao da je bio prisutan kada je komandant bataljona D. P. psujući galamio na Bulata zbog ovog ubistva civila u Banskome Kovačevcu. Svedokinja D. M, u to vreme referent saniteta u bataljonu, između ostalog je navela da je kucala izveštaj o tome šta se tamo desilo koji joj je diktirao S. Č, takođe pomoćnik komandanta za bezbednost pri bataljonu nakon povratka iz Banskog Kovačevca. Tom prilikom joj je, između ostalog, u bitnom rekao da je Pane bio pijan i da je tamo neke stare ljude

našao i da ih je poubijao.

Neki svedoci navode da im se nakon ovog događaja optuženi Bulat preteći obraćao, pa da je tako S. M. rekao „da paze šta pričaju, da imaju porodicu i decu“ ili M. R. - „a ne pričaju šta su videli jer mogu proći kao civili“. Imajući u vidu ukupan kontekst utvrđenih događanja i okolnosti, navedena svedočenja realno se mogu prihvatiti kao verodostojna.

Nesumnjivo je da se vađenje leševa ubijenih civila iz bunara odvijalo u organizaciji i po naređenju optuženog Bulata, što u bitnom i on sam potvrđuje. Leševe su u dva navrata, pojedinačno izvadili iz bunara i to jedan broj Adam Samardžija, a preostale Rade Mraović, obojica sada pokojnih. Međutim, indikativan je deo iskaza svedoka Radeta Mraovića, koji je dao u istrazi pred Županijskim sudom u Karlovcu, kada je, između ostalog, rekao da je tada optuženi Bulat zahtevao da se sanduci u koje su stavljeni posmrtni ostaci izvađenih leševa iz bunara stave u senik i zapale. On ne zna da li je tako i postupljeno, mada mu je jedan vojnik kasnije rekao da je tako zaista i bilo. Na žalost, u toku ovog postupka nije bilo moguće pouzdano utvrditi da li se tako nešto zaista i dogodilo. Međutim, kako se sve ovo odvijalo u organizaciji i po naređenju optuženog Bulata, logično bi se moglo zaključiti sa znatnim stepenom verovatnoće, da on zna šta se dogodilo sa posmrtnim ostacima ubijenih civila.

U vezi inkriminisanog događaja veći broj svedoka saslušan je više puta. Naime, pokretanje i vođenje ovog postupka inicirano je na osnovu Sporazuma o saradnji između Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i Državnog odvetništva Republike Hrvatske. Nakon što nam je na osnovu navedenog Sporazuma od strane Državnog odvetništva Republike Hrvatske ustupljen dokazni materijal koji se nalazio u spisima istražnog predmeta Županijskog suda u Karlovcu Kio.br.99/99 protiv okrivljenih Bulata i Vraneševića zbog krivičnog dela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl.120. st.1. OKZ RH, ovo Tužilaštvo je zahtevalo pokretanje i vođenje krivičnog postupka protiv istih okrivljenih i za i po nazivu istovetno krivično delo iz čl.142. st.1. KZ SRJ, budući da su obojica optuženih imali prebivalište u Srbiji, a optuženi Bulat Pane i državljanstvo Republike Srbije, a koji postupak je, evo ovim pri okončanju. Naime, većina ovih svedoka je saslušana u istrazi u Županijskom sudu u Karlovcu, neki zamolnim putem u Županijskom sudu u Sisku, zatim u istrazi i na pretresu u ovom sudu. Opšta karakteristika svedočenja ovih svedoka je da su najpreciznije i najverodostojnije iskaze davali u istrazi pred Županijskim sudom u Karlovcu. Kako su nadalje saslušavani u istom svojstvu, oni su sve više i više redukovali svoje iskaze po pravilu „ne sećam se“, „možda nisam tako rekao, ali, ako sam rekao, onda je tačno“, „nisam video“, pa sve do „ne znam ništa, ništa nisam video ni čuo“. Stiče se utisak da time beže od neke pojedinačne i kolektivne griže savesti, jer se sve to događalo u njihovom okruženju i na mestu koje je bilo pod njihovom kontrolom, pogotovo pri nespornoj činjenici da je navedeni zločin mogao, ili su mogli izvršiti samo neko ili neki iz njihovog neposrednog

okruženja, a ne neko sa strane, pogotovo ne neko od pripadnika suprotne strane u sukobu. Stoga se osnovano može zaključiti, a u kontekstu svih ostalih izvedenih dokaza, da su daleko najvećim delom najverodostojniji njihovi prvobitni iskazi, između ostalog i zbog toga što oni datiraju iz vremena bližem inkrimisanom događaju. S druge strane, ceneći sva ova svedočenja i ostale dokaze nameće se nedvosmislen zaključak o neprofesionalnom, nepropisnom, vojnički neetičkom i u celini sramnom ponašanju komandne strukture, počev od komandira čete, pa sve do komande bataljona i brigade i to nakon što je ovaj zločin izvršen. A naime, ako već nisu znali ili nisu mogli znati da se ovako nešto može desiti, onda su mogli i bili dužni da preduzmu sve, svako u okviru svojih ovlašćenja, da se nakon ovog tragičnog zločina izvide sve okolnosti, prikupe neophodne informacije i potencijalni dokazi, pronađu mogući osumnjičeni kao izvršioci i da se inicira njihovo krivično gonjenje. To nažalost nije učinjeno i za to nema nikakvog opravdanja, pa ni bilo kakvo pozivanje na ratne okolnosti.

Kao što smo čuli, iznoseći svoje odbrane obojica optuženih negiraju da su izvršili krivično delo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva koje im se ovom optužbom stavlja na teret.

I u celini i u pojedinostima smatram iznesene odbrane neosnovanim i očigledno usmerenim na izbegavanje krivice za počinjeno krivično delo.

Početnu tvrdnju optuženog Bulata da je u navedeno vreme otišao u Banski Kovačevac na osnovu sopstvene inicijative, a naredbe ili odobrenja komandanta bataljona Dragana Pajića da kao njegov pomoćnik za bezbednost organizuje prebacivanje preostalih civila hrvatske nacionalnosti iz ovog mesta koje je bilo blizu dodira sa hrvatskim oružanim snagama na neko bezbednije mesto, a što je inače i ranije činio sa drugim civilima i da se tu noć očekivao napad protivničke strane, ne potvrđuje nijedan jedini svedok, počev od komandanta bataljona pa do komandira odeljenja iz sastava 5. čete i njenih vodova. Njegovu naknadnu tvrdnju da je on trebalo samo da civile prikupi na jednom mestu, a da će njihovo prebacivanje na drugu lokaciju realizovati D. M, referent saniteta, u celosti je opovrgla svojim iskazom upravo ova svedokinja, ali i D. P, komandant bataljona, zatim J. M, komandir 5. čete i M. DŽ, komandir 3. voda iste čete. Isti svedoci negiraju njegovu tvrdnju da je on išao u Banski Kovačevac i zbog toga da bi jedinicama na tom području preneo naredbu više komande o povećanju borbene gotovosti zbog očekivanog napada hrvatskih oružanih snaga.

Različite tvrdnje optuženog Bulata i Vraneševića o tome gde su se sreli, kuda su se kretali, kojim su vozilom stigli u Banski Kovačevac, kako i kada su se vratili u Lasinje, o čemu su usput razgovarali, šta su i kome u komandi rekli nakon povratka, mada nisu od odlučujućeg značaja ipak govore o neusklađenosti, neslaganju i nedoslednosti u njihovim odbranama. Tvrdnje optuženog Bulata da je po dolasku u

Banski Kovačevac prvo došao u sedište komande 3. voda i da je potom, zajedno sa komandrom tog voda DŽ. M. i njegovim zamenikom Đ. K. krenuo ka komandi čete, odnosno komandiru J. M, odlučno i uverljivo opovrgavaju obojica ovih svedoka, tvrdeći da toga dana nisu ni videli optuženog Bulata, a kamoli sa njim imali bilo kakav kontakt. Ovakvi njihovi navodi su u potpunoj saglasnosti sa iskazima većeg broja saslušanih svedoka, koji, kako smo to već naveli, izjavljuju da su obojica optuženih prvo došli u sedište 2. odeljenja komandira S. M. iz sastava 3. voda i njegovih vojnika. Dalje tvrdnje optuženog Bulata da je u toku razgovora sa J. M, komandrom 5. čete, čuo rafalnu pucnjavu i da mu je ovaj tada rekao „Pijane budale pucaju“, pa da je on zbog toga krenuo nazad, ne samo da su opovrgnute iskazima navedenih svedoka nego su i same po sebi kontradiktorne i nedosledne. Naime, on se ne vraća tamo gde je ostavio Radeta Vraneševića i gde je trebalo da budu sakupljeni civili, nego ide putem prema Prkosu, kojim je navodno trebalo da naiđe vozač Đ. S. da bi ih vratio u Lasinje. Pri tome nije dao nikakvo objašnjenje zašto odjedanput gubi svaki interes za civile, iako je prethodno vojnicima iz 2. odeljenja rekao da ne preduzimaju sa civilima ništa dok se on ne vrati. Usput navodno sreće Vraneševića koji mu saopštava „Civila više nema“, „Nema ih tamo“, „Nestali su“, bez traženja bližeg objašnjenja, i na kraju, da je za njihovo smrtno stradanje čuo tek treći dan. Ni svedok D. P. ne potvrđuje njegove navode da mu je o svemu ovome Bulat navodno referisao i pritom mu rekao da pita Vraneševića šta je tamo bilo, jer je on ostao poslednji.

U celini gledano, u pogledu odlučnih činjenica, ali i u pogledu gotovo svih okolnosti, pa čak i nekih nebitnih detalja, ni jedan jedini svedok nije potvrdio navode odbrane optuženog Bulata. Stoga, iz navedenih razloga, tj. da nijedan svedok nije potvrdio njegovu odbranu s jedne strane, i s druge, da se na osnovu iskaza navedenih svedoka utvrđuju sve odlučne činjenice inkriminisanog događaja, odbranu optuženog Bulata u celosti valja odbaciti kao neosnovanu tj. neistinitu i očigledno usmerenu na izbegavanje krivice za počinjeno krivično delo.

Odbrana optuženog Vraneševića zasniva se na tvrdnji da je on bio slučajni svedok zločina koji su počinili Pane Bulat kao organizator i izvršilac i jedan nepoznati vojnik koji je navodno zajedno sa njim pucao u šest civila u dvorištu ispred bunara. Svoje prisustvo na mestu zločina u Banskome Kovačevcu objašnjava slučajnim susretom sa Bulatom u prodavnici u Prkosu. Tom prilikom je zamolio Bulata da ga poveze do komande u Lasinju. Ovaj je to prihvatio, ali uz objašnjenje da prethodno treba da svrate do Banskog Kovačevca gde on ima oko 15-tak minuta posla, nakon čega će se zajedno vratiti u Lasinje belim „Stojadinom“ kojim je upravljao Bulat, pa da su tako zajedno i stigli u Banski Kovačevac. Ovaj deo odbrane Vraneševića je u celini i u detaljima u suprotnosti sa odbranom optuženog Bulata, koji je izneo svoje dve verzije susreta i zajedničkog putovanja. Po prvoj verziji Bulata, sa Vraneševićem se sreo u Vrgin Mostu, odakle ih nadalje u nekom kadetu vozi Đ. S, a po drugoj, naknadnoj verziji, on vozi do Vrgin Mosta do neke šume „Abez“, a odatle kolima ih vozi

pomenuti vozač Đ. S. Navedena razlika u njihovim iskazima u vezi iznetih okolnosti nije od važnog značaja, jer je bitno da je nesumnjivo utvrđeno da su u Banski Kovačevac stigli zajedno. Optuženi Vranešević je, iznoseći svoju odbranu, između ostalog naveo, da su u Banski Kovačevac stigli u sumrak, oko 17 časova. Ovu tvrdnju opovrgavaju svi saslušani svedoci, pa čak i sam Bulat, navodeći u svojim iskazima da se sve ovo dešavalo oko ponoći, pa se ove tvrdnje mogu uzeti kao verodostojne, imajući u vidu i ostale već utvrđene okolnosti. Pri odlasku, Bulat mu je rekao da ga tu sačeka dok se on ne vrati iz komande. Dok je čekao, prilaze mu mineri R. M. i Đ. Č, sa kojima razgovara, puši, pri čemu mu oni saopštavaju da je parkirani kamion u njihovoj blizini pun minsko-eksplozivnih sredstava. Ubrzo se iz pravca obližnje kuće začula galama, zbog čega su sva trojica krenuli tamo.

Navedeni deo odbrane optuženog Vraneševića nije istinit, jer u suprotnosti sa verodostojnim iskazima svedoka, pripadnika 2. odeljenja. Naime, svi oni tvrde da je Pane Bulat došao u njihovo odeljenje pre kritičnog događaja zajedno sa jednim licem u tamnoj jakni, u kome su neki od njih prepoznali optuženog Vraneševića, a drugi da su kasnije čuli da je te prilike sa Bulatom u njihovo odeljenje dolazio upravo optuženi Vranešević Rade. Ni svedok R. M. ne potvrđuje deo odbrane optuženog Vraneševića da zajedno dolaze na lice mesta, jer u svom svedočenju na glavnom pretresu jasno i nedvosmisleno je određen u tvrdnji da Vraneševića nije video pre pucnjave na mestu kritičnog događaja.

Opisujući dalji sled događanja, optuženi Vranešević iznosi više verzija. Po prvoj verziji, iznetoj u istrazi, naveo je da su njih trojica, dakle, on, R. M. i Č. Đ, zajedno došli do mesta odakle se prethodno čula galama. Po pristizanju u to dvorište, zatiču Bulata, pet-šest vojnika, dva policajca u uniformama „Martićeve“ milicije i pet-šest starijih civila koji su stajali ispred bunara. Bulat je u rukama držao automatsku pušku, naglašavajući da to nije bila njegova puška, pošto je svoju, po dolasku u Banski Kovačevac, ostavio u kolima. Ubrzo zatim, Bulat puca na civile koji su stajali ispred njega na udaljenosti od pet do šest metara, ali i da na civile puca još jedno uniformisano lice. Nakon pucanja u civile, Bulat vraća pušku jednom vojniku, zatim vadi „šorpion“ iz futrole i sa metar do dva „overava“ prethodno ranjenog muškarca. Sve ovo on je posmatrao sa udaljenosti od oko 20-tak metara.

Po drugoj verziji odbrane, iznete na glavnom pretresu, optuženi Vranešević navodi da su po dolasku na lice mesta videli Bulata sa puškom u ruci i još jedno lice. Odmah zatim čuju se pucnji i civili padaju na zemlju. Bulat prilazi jednom muškarcu koji je još davao znake života, i iz „šorpion“ puca mu u glavu. Međutim, ovog puta optuženi Vranešević ne pominje „Martićeve“ policajce, Bulatovo pucanje iz puške, već samo da drži pušku u ruci, niti navodi da je nakon toga Bulat vratio pušku jednom od obližnjih vojnika. Po trećoj verziji, takođe iznetoj na glavnom pretresu, navodi da vidi Bulata sa puškom u levoj ruci i „šorpionom“ u desnoj, sa kojim puca jednom palom muškarcu u glavu. Tog drugog vojnika vidi sa puškom u ruci, ali ne

kaže da li ga je video da puca. Ni u ovoj trećoj verziji ne pominje „Martićeve“ policajce, niti da je video da Bulat vraća pušku jednom od prisutnih vojnika.

Smatram da se, ceneći ovakvu odbranu optuženog Vraneševića u pojedinostima i u celini, a zatim i u vezi sa svedočenjima ostalih svedoka, kao verodostojan, istinit deo, može uzeti samo njegovo prisustvo na licu mesta i ono što se odnosi na radnje i ponašanje optuženog Bulata, koji je tom prilikom izvesno kod sebe imao pištolj marke „škorpion“, i iz kojeg je pucao i rafalno i pojedinačno u bespomoćne civile. Sve ostalo iz navedenog dela odbrane optuženog Vraneševića, u prvom redu da je on navodno u tom događaju bio samo slučajni svedok zajedno sa drugom dvojicom svedoka R. M. i Č. Đ, je neistinito i usmereno na izbegavanje krivice za počinjeni zločin. Ovo iz najmanje dva razloga. Kao prvo, iz iznete nedoslednosti svoje odbrane, i kao drugo i najbitnije, zbog uverljivog, jasnog i nedvosmislenog svedočenja svedoka R. M. i M. M, a zatim i svedočenja brojnih svedoka iz čijih iskaza je utvrđeno njegovo prisustvo, zajedno sa optuženim Bulatom u 2. odeljenju prilikom sakupljanja preostalih civila, zatim isto tako verodostojno svedočenje jednog broja svedoka o tome da su oni čuli i da se među vojskom pričalo da su civile pobili Bulat i Vranešević. I konačno, jedini mogući je zaključak, ceneći sve navedene iskaze, da je taj „drugi“ vojnik koji je zajedno sa Bulatom pucao u civile, bio upravo optuženi Rade Vranešević.

Drugi deo njegove odbrane, koji se odnosi na događanje nakon ubistva civila, delimično može biti prihvaćen kao verodostojan, mada se odnosi na okolnosti koje nisu od odlučujućeg značaja. Naime, on tvrdi da je Bulat posle ubistva civila naredio njemu i prisutnim vojnicima da leševe bace u bunar i da su oni to i učinili. Može se prihvatiti da je Bulat izdao takvo naređenje, ali ne i da je bilo ko od prisutnih vojnika poslušao takvu naredbu. Svedok R. M. tvrdi da su i on i Č. Đ. odbili ovaj zahtev Bulata. Logično je zaključiti da je upravo zbog toga, kada su ova dvojica otišli, optuženi Vranešević vratio na lice mesta svedoka M. M. Ovaj svedok je očigledno bio prisutan na licu mesta kada se navedeni zločin dogodio. Nakon toga, on se udaljio, ali očigledno ne daleko, pa je optuženi Vranešević bio u prilici i mogućnosti da ga vrati na lice mesta da bi im pomogao da leševe pobacaju u bunar.

Što se tiče zarušavanja bunara nekakvom eksplozivnom napravom, moguće je da je on delimično zarušen i običnom bombom od strane bilo koga u tom trenutku prisutnih na licu mesta, počev od optuženih pa do nekoga od navedenih svedoka, a na koju mogućnost kao verovatnu ukazuje i iskaz svedoka Radeta Mraovića (sada pokojnog) koji je kao drugi po redu vadio preostale leševe iz bunara, i koji je izjavio prilikom saslušanja u Županijskom sudu u Karlovcu, da bunar nije bio miniran, već je samo po vrhu i zidovima bio oštećen nekom eksplozivnom napravom, najverovatnije upotrebom obične bombe.

I najzad, optuženi Vranešević tvrdi da mu je u povratku Bulat rekao da je sve „ono“

uradio po naređenju iz vrha, koja tvrdnja je u apsolutnoj suprotnosti sa iskazom optuženog Bulata. Na kraju svoje odbrane, optuženi Vranešević je naveo da je po povratku u četu o svemu obavestio svog komandira Đ. M, koji, međutim, odlučno opovrgava takvu tvrdnju, izjavivši da on tada nije bio komandir čete u čijem sastavu je bio optuženi Vranešević, nego da je u to vreme bio komandir u vojnoj policiji.

U klasičnom smislu, inkriminirani događaj ima sva materijalna obeležja višestrukog ubistva. Međutim, budući da je navedeno ubistvo izvršeno nad civilnim licima u vreme oružanog sukoba i to od pripadnika jedne od strana u sukobu, nedvosmisleno je da se u konkretnom slučaju radi o krivičnom delu ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. O postojanju unutrašnjeg oružanog sukoba u navedeno vreme u Hrvatskoj i ostalim nesporno utvrđenim objektivnim uslovima inkriminacije odnosno kažnjivosti ovog krivičnog dela, već sam prethodno dao neophodno obrazloženje, uz dodatnu napomenu da nije od odlučne važnosti da li je u vreme inkriminiranog događaja bilo neposrednog i direktnog oružanog sukoba između zaraćenih strana.

Što se tiče subjektivnih elemenata izvršenja predmetnog krivičnog dela, smatram da je na nesumnjiv način dokazano da su obojica optuženih postupali sa direktnim umišljajem, tj. i svesno i voljno u nameri da bespomoćne civile liše života. Mada nije moglo biti pouzdano dokazano postojanje prethodnog dogovora optuženih da izvrše ovo krivično delo, to ipak nije od odlučujućeg značaja, pošto je nesumnjivo saizvršilaštvo u konkretnom slučaju proizašlo iz situacionih okolnosti, kada su optuženi preduzimali pojedinačne, istovetne radnje izvršenja, svesni zajedničkog postupanja i želeći iste smrtno posledice.

Postupajući na opisani način, optuženi su prekršili konkretne zabrane postupaka predviđenih Ženevskim konvencijama i Dopunskim protokolom II uz ovu Konvenciju, konkretno čl.3. st.1. tač.a) u vezi čl.13. st.1. i čl.4. st.2. tač.a) Dopunskog protokola II uz navedenu Konvenciju o zaštiti žrtava nemeđunarodnih (unutrašnjih) oružanih sukoba, u kojima se u bitnom navodi da su zabranjeni u svako doba i na svakom mestu svi oblici nasilja protiv života, zdravlja, osobito ubistva civilnog stanovništva i pojedinih civilnih lica. Opisane radnje imaju blanketni karakter, a inkriminisane su u našem Krivičnom zakonodavstvu čl.142. st.1. KZ SRJ, koji zakon se primenjuje u ovom slučaju, i to na način, da između ostalog, naređenje ili neposredno izvršenje (kao u konkretnom slučaju) da se vrše ubistva civilnog stanovništva kao neodređene grupe, ili pojedinih civila (kao u konkretnom slučaju) predstavlja bitno obeležje krivičnog dela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz navedenog člana, koje se ovom optužbom optuženima i stavlja na teret. Optuženi su bili svesni činjeničnih okolnosti o postojanju oružanog sukoba, statusa civilnih lica, preduzetih radnji i nastupelih posledica, ali nije nužno i da su bili svesni pravnog zaključka o tome koje su norme međunarodnog prava prekršili izvršenjem konkretnog krivičnog dela.

Nesporna je činjenica da su svi pobijeni civili bili pripadnici hrvatskog naroda, pa je to i po okončanju ovog postupka ostao jedini poznati motiv koji ih je opredelio da izvrše ovakav zločin.

Smatram da na strani optuženih nema nijedne olakšavajuće okolnosti. U vreme izvršenja ovog krivičnog dela bili su starosne dobi između 32 i 35 godina, dakle u punoj psihofizičkoj zrelosti. Postojanje oružanog sukoba, i u vezi s njim ratne psihoze može poslužiti samo za objašnjenje određenih okolnosti, ali nikako i opravdanje za utvrđeno postupanje. Nije bilo moguće utvrditi čak ni postojanje alkoholisanosti u vreme izvršenja dela, jer su, između ostalog u svojoj odbrani i tu činjenicu optuženi negirali, kao okolnost koja bi eventualno mogla ukazivati na smanjenu urančunljivost.

Optuženi Bulat je otac dvoje dece. Supruga i ćerka mu žive u Australiji, a sin mu je zaposlen u policiji i prima penziju iz Hrvatske. Optuženi Rade Vranešević živi u vanbračnoj zajednici, otac je jednog punoletnog muškog deteta iz prvog braka. Navodno ga izdržava žena sa kojom živi u vanbračnoj zajednici, a pomažu ga brat i sestre koji žive u inostranstvu. Smatram da nijedna od navedenih, nema karakter olakšavajućih okolnosti u smislu čl.54. KZ Republike Srbije.

S druge strane, na strani optuženih utvrđeno je više otežavajućih okolnosti, pa tako motiv, karakter i brojnost žrtava, način njihove likvidacije i u vezi s tim strah i psihičke patnje žrtava, ponašanje optuženih nakon izvršenja dela.

Jedini motiv koji je bilo moguće utvrditi tokom ovog postupka je etnička pripadnost žrtava, tj. da su one hrvatske nacionalnosti.

Kao što smo već naveli, žrtve su bile starosne dobi od 63 do 81 godine, od kojih pet žena, svi potpuno bespomoćni, a osim toga nisu predstavljali nikakvu opasnost za oružane snage koje su to područje držale pod kontrolom. Zatim, brojnost žrtava, pri čemu su ubijena sva lica koja su preostala u zoni njihove odgovornosti, te način izvršenja, koji, faktički, predstavlja brutalno streljanje iz neposredne blizine. Nakon toga, optuženi vrše skrnavljenje ubijenih žrtava bacanjem u bunar i onda, zarušavanjem tog bunara, pokušavaju da prikriju i žrtve i tragove zločina. Kada je optuženi Bulat shvatio da bi pronalaženje žrtava u tom bunaru ipak ukazivalo na ozbiljne tragove zločina, on naređuje i organizuje njihovo vađenje i sklanjanje na nepoznatu lokaciju, tako da ni do danas nije moglo biti utvrđeno šta je sa njima učinjeno, niti gde se nalaze njihovi posmrtni ostaci, što je i objektivno i subjektivno posebno bolno i traumatično za njihovu najbližu rodbinu koja nije bila niti je sada u mogućnosti da ih civilizovano sahrani. Pri navedenom, želim posebno da istaknem da je utvrđen ipak nešto veći stepen krivice i otežavajućih okolnosti na strani optuženog Bulata, imajući u vidu sve okolnosti pre, tokom i nakon izvršenja navedenog zločina, a posebno njegovu funkciju kao pomoćnika komandanta za

bezbednost, kojeg su vojnici poznavali kao „bezbednjaka“ i predratnog milicajca, pa su sve njegove zahteve prihvatili kao naređenja više komande.

Iz svih navedenih razloga, izražavam uverenje da će Sud, prihvatajući sve navode ove optužbe, obojicu optuženih oglasiti krivim za izvršeno krivično delo i osuditi ih na kazne koje će biti adekvatne težini izvršenog krivičnog dela i stepenu njihove krivice.

U vezi sa navedenim, predlažem da se u smislu čl.142. st.1. tač.6. ZKP-a, prema optuženom Bulatu pritvor produži, a optuženom Vraneševiću ponovo odredi do pravosnažnosti presude, jer smatram da je to opravdano zbog posebno teških okolnosti krivičnog dela.

ZAMENIK TUŽIOCA ZA RATNE ZLOČINE

Veselin Mrdak